EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 22.7.2021.
COM(2021) 408 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Par trešā Eiropas Savienības saistību īstenošanas plāna pārskatīšanu un atjaunināšanu saskaņā ar Regulas (ES) 2019/1021 par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 9. panta 4. punktu

{SWD(2021) 201 final}

1. IEVADS

Stokholmas Konvencija par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (NOP)[1] ("Stokholmas konvencija") tika pieņemta 2001. gada maijā un stājās spēkā 2004. gadā. Eiropas Savienība ("Savienība") un tās dalībvalstis[2] ir konvencijas dalībnieces[3], un konvencija Savienības tiesībās pirmoreiz tika ieviesta ar Regulu (EK) Nr. 850/2004 par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem[4]. Minētā regula tika aizstāta ar pārstrādāto Regulu (ES) 2019/1021 par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem[5] ("NOP regula").

Atbilstīgi Stokholmas konvencijas 7. pantam pusēm:

a) jāizstrādā un jācenšas ieviest savu īstenošanas plānu ar konvenciju noteikto saistību izpildei;

b) jāiesniedz savs īstenošanas plāns pušu konferencei divu gadu laikā pēc Stokholmas konvencijas stāšanās spēkā attiecībā uz konkrēto pusi;

c) periodiski jāpārskata un nepieciešamības gadījumā jāpapildina savs īstenošanas plāns atbilstoši pušu konferences lēmumam.

Pirmais Eiropas īstenošanas plāns ar nosaukumu "Kopienas īstenošanas plāns" (*Community Implementation Plan*, KĪP) tika izstrādāts 2007. gadā (SEC(2007) 341)[6]. KĪP pirmoreiz tika atjaunināts ar "Savienības īstenošanas plānu" (SĪP), kas tika sagatavots 2014. gadā (COM(2014) 306 *final*), un pēc tam vēlreiz tika atjaunināts 2019. gada sākumā (COM(2018) 848 *final*). Ir radusies nepieciešamība pārskatīt un atjaunināt trešo Savienības īstenošanas plānu, lai ņemtu vērā šādus elementus:

1) NOP regulas pārstrādāto redakciju, ar kuru 2019. gada jūlijā tika aizstāta sākotnējā Regula (EK) Nr. 850/2004;

2) to, ka Stokholmas konvencijā ir iekļauti vairāki jauni noturīgi organiskie piesārņotāji, tostarp pesticīds dikofols un rūpnieciska ķimikālija perfluoroktānskābe (*PFOA*), tās sāļi un ar *PFOA* saistīti savienojumi; kā arī

3) tehnikas un tiesību aktu attīstību šajā jomā.

Šis SĪP ir apspriests ar dalībvalstu kompetentajām iestādēm, nozares pārstāvjiem, vides organizācijām un plašu sabiedrību. Atbilstīgi Savienības kā konvencijas puses saistībām SĪP tiks iesniegts Stokholmas konvencijas sekretariātam.

2. NOTURĪGI ORGANISKIE PIESĀRŅOTĀJI (NOP)

NOP ir ķīmiskas vielas, kas ilgi saglabājas vidē, bioakumulējas un var nodarīt būtisku kaitējumu cilvēka veselībai vai videi. Šie piesārņotāji tiek pārnesti pāri valstu robežām tālu no to izcelsmes avotiem, un tie akumulējas pat tādos reģionos, kur nekad nav lietoti vai ražoti. NOP apdraud vidi un cilvēku veselību visā pasaulē, un NOP piesaistītāju piemēri Eiropas Savienībā ir Arktikas, Baltijas jūras un Alpu reģioni. Ir nospriests, ka ir nepieciešama

[1] http://www.pops.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/2232/Default.aspx.

[2] Viena ES dalībvalsts konvenciju vēl nav ratificējusi (Itālija).

[3] Padomes Lēmums (2004. gada 14. oktobris) par to, kā Eiropas Kopienas vārdā noslēdz Stokholmas Konvenciju par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (2006/507/EK) (OV L 209, 31.7.2006., 1. lpp.).

[4] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 850/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem, ar ko groza Direktīvu 79/117/EEK (OV L 158, 30.4.2004., 7. lpp.).

[5] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1021 (2019. gada 20. jūnijs) par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem (pārstrādāta redakcija) (OV L 169, 25.6.2019., 45. lpp.).

[6] https://ec.europa.eu/environment/chemicals/international_conventions/pdf/sec_2007_341.pdf.

starptautiska rīcība, lai samazinātu un novērstu attiecīgo vielu ražošanu, lietošanu un izplūdi. Vielas, kuras reglamentē starptautiski tiesību instrumenti NOP jomā, ir uzskaitītas 1. tabulā.

3. STARPTAUTISKI NOLĪGUMI PAR NOP

3.1. ANO EEK Protokols par NOP[7]

ANO EEK Konvencijas par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos (*CLRTAP*) Protokols par NOP ("NOP protokols") tika pieņemts 1998. gada 24. jūnijā Orhūsā, Dānijā. NOP protokolu ir apstiprinājusi Eiropas Savienība un 23 dalībvalstis[8]. NOP protokolā uzsvars patlaban ir likts uz 16 vielu sarakstu, kurā ietilpst 11 pesticīdi, 2 rūpnieciskas ķīmiskās vielas un 3 netīši blakusprodukti. 2009. gadā puses pieņēma lēmumus par septiņu jaunu vielu iekļaušanu sarakstā. Tomēr minētie lēmumi vēl nav stājušies spēkā.

Atbilstīgi NOP protokolam ir tūlīt vai vēlākā posmā jāizbeidz sarakstā iekļauto ķimikāliju ražošana un lietošana, un protokolā ir paredzēti noteikumi par to, kā rīkoties ar atkritumiem, kas sastāv no šīm ķimikālijām vai tās satur. Protokolā konvencijas pusēm ir uzdots samazināt dioksīnu, furānu, policiklisko aromātisko ogļūdeņražu (PAO) un heksahlorbenzola (HHB) emisijas un ir noteiktas konkrētas emisijas robežvērtības sadzīves, bīstamo un medicīnisko atkritumu incinerācijai. Galīgais mērķis ir novērst visas attiecīgo NOP vielu noplūdes, emisijas, kā arī zudumus.

3.2. Stokholmas konvencija

Stokholmas konvencija tika pieņemta 2001. gadā ANO Vides programmas (*UNEP*) ietvaros un stājās spēkā 2004. gadā. Tās mērķis ir panākt, ka visā pasaulē saistībā ar NOP vielām (grupā sākumā ietilpa 12 vielas) tiek veikti pasākumi ar vispārējo mērķi aizsargāt cilvēka veselību un vidi no NOP. Tā uzdod pusēm īstenot pasākumus ar mērķi novērst vai samazināt NOP nonākšanu vidē. Tajā ir īpaša norāde uz 1992. gada Riodežaneiro Vides un attīstības deklarācijas 15. principā izklāstīto piesardzības pieeju. Šo principu īsteno ar Stokholmas konvencijas 8. pantu, kurā ir izklāstīti noteikumi par vēl citu ķimikāliju iekļaušanu pielikumos.

Patlaban Stokholmas konvencijas A pielikumā ir uzskaitītas 28 ķimikālijas vai to grupas, uz kurām attiecas ražošanas un lietošanas aizliegums, izņemot gadījumus, kad ir noteikti vispārīgi vai specifiski izņēmumi. Papildus tam Stokholmas konvencijas B pielikumā ir paredzēti stingri ierobežojumi attiecībā uz pesticīda *DDT* — ko joprojām izmanto daudzās jaunattīstības valstīs — ražošanu un lietošanu. B pielikumā ir iekļauta arī perfluoroktānsulfonskābe (*PFOS*), tās sāļi un perfluoroktānsulfonilfluorīds (*PFOS-F*), attiecībā uz kuriem arī ir noteikti izņēmumi un pieļaujamie lietošanas veidi.

Vispārīgie izņēmumi ļauj vielu lietot laboratorijas mēroga pētījumos, izmantot par references standartu, kā arī pieļauj to kā nejaušu mikrokontaminantu ķīmiskajās vielās, maisījumos un izstrādājumos. Izņēmums attiecas arī uz ražojumiem, kas satur NOP un kas ir ražoti vai nonākuši lietošanā pirms attiecīgā pienākuma stāšanās spēkā, ar nosacījumu, ka puses iesniedz Stokholmas konvencijas sekretariātam informāciju par lietojumiem, kā arī valsts plānu šādu ražojumu apsaimniekošanai, kad tie kļuvuši par atkritumiem.

Ir pastāvīgi līdz minimumam jāsamazina C pielikumā uzskaitīto netīši saražoto blakusproduktu (dioksīnu, furānu, polihlorbifenilu (PHB), pentahlorbenzola (PeHB), HHB,

[7] http://www.unece.org/env/lrtap/pops_h1.htm.

[8] Grieķija, Malta, Polija un Portugāle vēl nav apstiprinājušas NOP protokolu (https://treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en).

polihlornaftalīnu (PHN) (no 2016. gada decembra) un heksahlorbutadiēna (no 2018. gada decembra)) izplūžu apmērs, izvirzot par galējo mērķi pilnīgu izskaušanu, ja tas ir iespējams. Kā paredzēts C pielikumā, pusēm ir jāveicina un saskaņā ar saviem rīcības plāniem jāpieprasa, lai attiecībā uz jauniem avotiem, kas pieder pie Stokholmas konvencijas C pielikuma II un III daļā minētajām galvenajām avotu kategorijām, tiktu izmantoti labākie pieejamie tehniskie paņēmieni.

Turklāt Stokholmas konvencija arī paredz apzināt un droši apsaimniekot krājumus, kas satur NOP vai no tiem sastāv. Atkritumi, kas satur NOP vai no tiem sastāv, vai ir ar tiem piesārņoti, būtu jāapglabā tā, lai NOP saturs tiktu iznīcināts vai neatgriezeniski pārveidots tā, lai tam nebūtu NOP īpašību. Ja iznīcināšana vai neatgriezeniska pārveidošana no vides viedokļa nav labākā izvēle vai ja NOP saturs atkritumos ir mazs, atkritumus var apglabāt citā vidi saudzējošā veidā. Apglabāšanas darbības, kas var novest pie NOP atgūšanas vai atkārtotas izmantošanas, ir skaidri aizliegtas. Attiecībā uz atkritumu sūtījumiem ir jāņem vērā attiecīgie starptautiskie noteikumi, standarti un vadlīnijas, piemēram, 1989. gada Bāzeles Konvencija par kontroli pār kaitīgo atkritumu robežšķērsojošo transportēšanu un to aizvākšanu.

1. tabula. Pārskats par NOP, ko reglamentē starptautiskā līmenī (jaunie NOP, kas iekļauti Stokholmas konvencijā kopš 2009. gada, ir iekrāsoti pelēkā krāsā)

Viela	***CAS* nr.**	**Iekļauta Stokholmas konvencijā**	**Iekļauta ANO EEK Protokolā par NOP**	**Iekļauta ES NOP regulā**
Apzināti ražoti NOP				
Aldrīns	309-00-2	A pielikums	Jā	Jā
Hlordāns	57-74-9	A pielikums	Jā	Jā
Hlordekons	143-50-0	A pielikums	Jā	Jā
Dieldrīns	60-57-1	A pielikums	Jā	Jā
Endosulfāns	959-98-8 33213-65-9 115-29-7	A pielikums	Nē	Jā
Endrīns	72-20-8	A pielikums	Jā	Jā
Heptahlors	76-44-8	A pielikums	Jā	Jā
Heksabrombifenils (HBB)	36355-01-8	A pielikums	Jā	Jā
Heksabromciklododekāns (HBCDD) (tostarp tā izomēri)	25637-99-4 3194-55-6 134237-50-6 134237-51-7 134237-52-8	A pielikums	Nē	Jā
Heksabromdifenilēteris un heptabromdifenilēteris	36483-60-0, 68928-80-3 un citi	A pielikums	Jā	Jā Jā
Heksahlorbenzols (HHB)	118-74-1	A pielikums	Jā	Jā
Alfa-heksahlorcikloheksāns*	319-84-6 608-73-1	A pielikums	Jā: heksahlorcikloheksāni (*HCH*; *CAS* nr.: 608-73-1[9]), tostarp lindāns (*CAS* nr.: 58-89-9)	Jā (visi izomēri, tostarp lindāna sastāvā esošais gamma-*HCH*)
Bēta-heksahlorcikloheksāns*	319-85-7	A pielikums		
Lindāns*	58-89-9	A pielikums		
Mirekss	2385-85-5	A pielikums	Jā	Jā
Pentahlorbenzols	608-93-5	A pielikums	Jā	Jā
Pentahlorfenols (*PCP*)	87-86-5 un citi	A pielikums	Nē	Jā — pievienots ar 2019. gada

[9] Šis *CAS* numurs attiecas uz izomēru maisījumu, kas satur alfa-*HCH*, bēta-*HCH*, gamma-*HCH*, delta-*HCH* un epsilon-*HCH*.

Viela	***CAS* nr.**	**Iekļauta Stokholmas konvencijā**	**Iekļauta ANO EEK Protokolā par NOP**	**Iekļauta ES NOP regulā**
				pārstrādāto redakciju
Polihlorbifenili (PHB)	1336-36-3 un citi	A pielikums	Jā	Jā
Tetrabromdifenilēteris un pentabromdifenilēteris	40088-47-9, 32534-81-9 un citi	A pielikums	Jā	Jā
				Jā
Toksafēns	8001-35-2	A pielikums	Jā	Jā
DDT	50-29-3	B pielikums	Jā	Jā
Perfluoroktānsulfonskābe, tās sāļi un perfluoroktānsulfonilfluorīds (*PFOS*)	1763-23-1, 307-35-7 un citi	B pielikums	Jā	Jā
Perfluoroktānskābe (*PFOA*), tās sāļi un ar *PFOA* saistīti savienojumi	335-67-1	A pielikums	Nē	Jā — pievienoti 2020. gada aprīlī
SCCP — īsās ķēdes hlorparafīni	85535-84-8 un citi	A pielikums	Jā	Jā
HHBD — heksahlorbutadiēns	87-68-3	A pielikums	Jā	Jā
PHN — polihlornaftalīni	70776-03-3 un citi	A pielikums	Jā	Jā
Bis-(pentabromfenil)ēteris, pazīstams arī ar nosaukumu dekabromdifenilēteris (*c-decaBDE*)	1163-19-5	A pielikums	Nē	Jā — pievienots ar 2019. gada pārstrādāto redakciju
Dikofols	115-32-2	A pielikums	Nē	Jā — pievienots 2020. gada jūnijā
Netīši saražoti NOP				
Polihlorētie dibenzo-p-dioksīni (PHDD)	1746-01-6	C pielikums	Jā	Jā
Polihlorētie dibenzofurāni (PHDF)	1746-01-6	C pielikums	Jā	
Heksahlorbenzols (HHB)	118-74-1	C pielikums	Jā	Jā
Pentahlorbenzols	608-93-5	C pielikums	Jā	Jā — pievienots ar 2019. gada pārstrādāto redakciju
Polihlorbifenili (PHB)	1336-36-3 un citi	C pielikums	Jā	Jā
PHN — polihlornaftalīni	70776-03-3 un citi	C pielikums	Jā	Jā — pievienoti ar 2019. gada pārstrādāto redakciju
Policikliskie aromātiskie ogļūdeņraži (PAO)	207-08-9 un citi	Nē	Jā	Jā
HHBD — heksahlorbutadiēns	87-68-3	C pielikums	Jā	Jā — pievienots ar 2019. gada pārstrādāto redakciju

* Lindāns, alfa-heksahlorcikloheksāns un bēta-heksahlorcikloheksāns, kā arī hlordekons un heksabrombifenils ir Stokholmas konvencijā nesen iekļauti NOP, taču uz tiem jau iepriekš attiecās NOP protokols un NOP regula.

4. SAVIENĪBAS NOP VELTĪTĀ ĪSTENOŠANAS PLĀNA (SĪP) MĒRĶIS

Stokholmas konvencijā visām pusēm ir uzdots izstrādāt un censties ieviest plānu, kā izpildīt tām Stokholmas konvencijā noteiktos pienākumus. Savienībai noteiktais pienākums ir izpildīts ar NOP regulas 9. pantu. Tāpēc Komisija izstrādāja (2007. gadā) NOP īstenošanas

plānu, kas aptver arī tās vielas, uz kurām attiecas NOP protokols[10]. Pēc tam šis plāns tika vairākkārt atjaunināts atbilstoši Stokholmas konvencijas, NOP protokola un ES tiesību aktu izmaiņām.

SĪP vispārējais mērķis ir ne vien izpildīt juridiskās saistības, bet arī izvērtēt veiktās darbības un noteikt stratēģiju un rīcības plānu turpmākiem Savienības pasākumiem saistībā ar NOP, kas iekļauti Stokholmas konvencijā un/vai ANO EEK Protokolā par NOP.

Tāpēc SĪP paredz:

- pārskatīt jau ieviestos Savienības pasākumus, kas ir saistīti ar NOP;
- novērtēt šo pasākumu efektivitāti un pietiekamību Stokholmas konvencijā noteikto pienākumu izpildē;
- apzināt vajadzību pēc turpmākiem Savienības pasākumiem;
- izveidot plānu turpmāko pasākumu īstenošanai;
- saskatīt un nostiprināt saiknes un iespējamās sinerģijas starp NOP pārvaldību un citām vides rīcībpolitikām, kā arī citām politikas jomām; kā arī
- uzlabot izpratni par NOP un to kontroles pasākumiem.

5. SAVIENĪBAS ĪSTENOŠANAS PLĀNA KOPSAVILKUMS

Ceturtais Savienības īstenošanas plāns ir izklāstīts šim ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā. Pārskatot un atjauninot trešo īstenošanas plānu, uzmanība tika vērsta uz NOP regulas pārstrādātajā redakcijā iekļautajām izmaiņām, jaunu noturīgu organisko piesārņotāju iekļaušanu Stokholmas konvencijā un tehnikas un tiesību aktu attīstību šajā jomā.

Ievadā ir sniegts pārskats par starptautisko tiesisko satvaru, kurā darbojas NOP regula, tostarp ANO EEK Protokola par NOP un Stokholmas konvencijas kopsavilkums.

Dokumenta **2. nodaļā** ir aprakstīts, kā ES līdz šim ir pildījusi saistības, būdama iepriekš minēto starptautisko satvaru puse. Tajā ir aprakstīti attiecīgie ieviestie ES tiesību akti, kā arī finanšu instrumenti, kas atbalsta īstenošanu.

Konkrētāk, SĪP ir iekļautas jaunas iedaļas, kurās ir detalizēti aprakstīta NOP regula. NOP regulas ietvaros Eiropas Ķimikāliju aģentūrai (*ECHA*) ir uzticēts pildīt vairākus uzdevumus, lai atbalstītu Eiropas Komisiju, citstarp palīdzētu tai veikt jaunu iespējamo NOP apzināšanas darbu. Ar šīm regulas izmaiņām NOP regulā paredzētie procesi tiek ciešāk saskaņoti ar saistītajiem tiesību aktiem par ķimikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (*REACH*), t. i., ar Regulu (EK) Nr. 1907/2006. *ECHA* ir arī pienākums sniegt papildu informāciju *ECHA* tīmekļa vietnē[11], tostarp paziņot, ja tiek gatavots priekšlikums par jaunas vielas iekļaušanu sarakstā, un dot ieinteresētajām personām astoņas nedēļas laika priekšlikuma apspriešanai, tādējādi nodrošinot nozares pārstāvjiem, nevalstiskām organizācijām (NVO) un pētniecības struktūrām lielāku pārredzamību un iespēju sniegt ieguldījumu datu nodrošināšanā par iespējamiem NOP.

Ar NOP regulu tiek arī grozīts dalībvalstu ziņošanas pienākums. Regulas (EK) Nr. 850/2004 12. pantā paredzētais pienākums reizi gadā un trīs gados ziņot Komisijai par panākumiem

[10] SEC(2007) 341.
[11] https://echa.europa.eu/understanding-pops.

minētās regulas mērķu sasniegšanā ir aizstāts ar NOP regulas 13. pantu, kas noteic, ka dalībvalstīm ir jāsagatavo un jādara publiski pieejams ziņojums, kurā ir izklāstīti NOP regulas mērķu sasniegšanā gūtie panākumi. Dalībvalstīm ir jānodrošina Komisijai un *ECHA* piekļuve ziņojumos ietvertajai informācijai.

2. nodaļā ir iekļauta arī papildu informācija, kas attiecas uz Savienības tiesību aktiem par augsni un piesārņotu zemi un nebija sniegta iepriekšējās SĪP un KĪP redakcijās. Šī informācija iekļauj ziņas par Direktīvu par atbildību vides jomā (2004/35/EK), Mēslošanas līdzekļu regulu (Regulu (ES) 2019/1009) un tematisko augsnes aizsardzības stratēģiju.

Dokumenta **3. nodaļā** ir sniegts vispārējs novērtējums par NOP Savienībā, apskatot to ražošanu, lietošanu un laišanu tirgū, kā arī pašreizējos krājumus un atkritumu plūsmu kontaminācijuu. Šīs nodaļas pamatā galvenokārt ir dalībvalstu sagatavotie ziņojumi un īstenošanas plāni.

Tā iekļauj jaunas iedaļas, kurās detalizēti apskatītas jo īpaši šādas vielas:

- bromētais liesmas slāpētājs dekabromdifenilēteris (*decaBDE*), kuru Savienībā plaši izmantoja plastmasā un tekstilmateriālos, ko lietoja mājas tekstilizstrādājumos, pirms 2019. gada martā stājās spēkā *REACH* ierobežojums *decaBDE* lietošanai. 2017. gada maijā Stokholmas konvencijas pušu konferencē tika nolemts iekļaut *decaBDE* A pielikuma sarakstā. SĪP ir norādīts, ka visvairāk *decaBDE* Savienībā tika izmantots 2000. gadā, kad tā izlietotais apjoms sasniedza 75 000 tonnu, bet līdz 2019. gadam tā lietošana tika pakāpeniski izbeigta. Ņemot vērā apstrādāto izstrādājumu kalpošanas ilgumu, sagaidāms, ka *decaBDE* vēl vairākus gadus turpinās ietekmēt atkritumu plūsmas;

- perfluorētā virsmaktīvā viela perfluoroktānskābe (*PFOA*), tās sāļi un ar *PFOA* saistīti savienojumi. *PFOA* ir otrā perfluorētā un polifluorētā alkila viela (*PFAS*), kas iekļauta Stokholmas konvencijas pielikuma sarakstā aiz perfluoroktānsulfonskābes (*PFOS*). Savienībā *PFOA* tika plaši izmantota daudziem dažādiem mērķiem kā ūdeni, eļļu un traipus atgrūdoša viela un arī kā starpprodukts fluorpolimēru ražošanā. *PFOA* tika iekļauta Stokholmas konvencijā 2019. gadā ar vairākiem izņēmumiem. *PFOA* un ar *PFOA* piesārņotu atkritumu apsaimniekošana Savienībā sagādās lielas grūtības nākamajā desmitgadē un arī pēc tam;

- pesticīds pentahlorfenols (*PCP*), ko iepriekš izmantoja par koksnes konservantu galvenokārt rūpnieciskām vajadzībām, piemēram, elektropārvades līnijās un dzelzceļa gulšņos. *PCP*, tā sāļus un esterus iekļāva Stokholmas konvencijas A pielikumā 2015. gada maijā. *PCP* lietošanu Savienībā ierobežoja jau 1991. gadā, un ierobežojumus pastiprināja *REACH* ietvaros 2008. gadā. Lai gan *PCP* koksnes apstrādei Savienībā nav lietots jau daudzus gadus, apstrādāto kokmateriālu kalpošanas laiks var būt līdz 50 gadiem, un tas var radīt problēmas koksnes atkritumu galīgajā apsaimniekošanā;

- pesticīds dikofols, ko izmantoja *DDT* vietā ērču un citu kaitēkļu apkarošanai dažādām kultūrām, piemēram, augļiem, dārzeņiem, dekoratīvajiem augiem, kokvilnai un tējai. Dikofolu iekļāva Stokholmas konvencijā 2019. gada maijā. Dikofola gada izmantošanas apjoms Savienībā samazinājās no 317 tonnām 2000. gadā līdz 32 tonnām 2009. gadā. Pēc 2010. gada Savienībā ir aizliegts izmantot dikofolu. Dikofols 2013. gadā tika iekļauts arī Direktīvā par vides kvalitātes standartiem (2013/39/ES). Sagaidāms, ka tā lietošanas sekas sagādās nelielas problēmas (ārpus agrākajām izmantošanas vietām), bet varētu būt arī jākontrolē importēto kultūraugu kontaminācija.

3. nodaļā ir arī sniegta jaunākā informācija par darbu, kas tiek veikts, lai pabeigtu dielektriskajās iekārtās par siltumpārneses fluīdiem izmantoto polihlorbifenilu (PHB) lietošanas pakāpeniskās izbeigšanas procesu un tos iznīcinātu (vai neatgriezeniski pārveidotu). 2017. gadā veiktā aptaujā tika konstatēts, ka vairums dalībvalstu ir guvušas lielus panākumus PHB saturošu iekārtu lietošanas izbeigšanā. NOP regulā ir iekļauts Stokholmas konvencijā noteiktais mērķis pakāpeniski izbeigt PHB lietošanu līdz 2025. gadam.

3. nodaļā ir arī aprakstīts darbs, kas veikts, lai atkārtoti izvērtētu NOP kritērijus ļoti mobilām vielām un apsvērtu iespēju izstrādāt jaunus kritērijus papildus bioakumulācijas kritērijam.

Dokumenta **4. un 5. nodaļā** ir sniegta padziļināta analīze par katru Stokholmas konvencijā noteikto pienākumu, kas ietekmē Savienības rīcību attiecībā uz NOP. Minētās analīzes rezultātā SĪP ir noteikta 31 darbība, kas uzlabos Stokholmas konvencijā paredzēto Savienības pienākumu izpildi.

Dokumenta 3. un 4. nodaļa apliecina, ka tādu Stokholmas konvencijā vai NOP protokolā iekļautu vielu lietošana, kurām NOP regulas noteikumi tika piemēroti pirms 2008. gada (vecie NOP), ir pakāpeniski izbeigta. Vecie NOP joprojām tiek izmantoti tikai tajos ražojumos, kas saražoti un laisti tirgū pirms NOP regulas stāšanās spēkā, un vēl vecos NOP izmanto par standartiem pētniecības nolūkos. Uz abiem atlikušajiem lietojumiem attiecas vispārīgi izņēmumi, kas piešķirti ar Stokholmas konvenciju un NOP regulu.

NOP, ko Stokholmas konvencijā vai NOP protokolā iekļāva nesen, t. i., laikposmā no 2009. līdz 2017. gadam, pēc tam tika ietverti NOP regulā. 2019. gada maijā Stokholmas konvencijā iekļauto NOP lietošana Savienībā jau sen bija pakāpeniski izbeigta (dikofols), vai arī tiem piemēroja papildu kontroli *REACH* ietvaros (*PFOA*, tās sāļi un saistītie savienojumi), un tos iekļāva NOP regulā 2020. gadā.

Dažus NOP, konkrēti, bromētos liesmas slāpētājus (bromdifenilēteri (*PBDE*) un HBCDD) un perfluorētas ķīmiskās vielas (*PFOA*, tās sāļus un saistītos savienojumus) vēl nesen lietoja, kas nozīmē, ka šīs vielas saturoši atkritumi Savienībai un dalībvalstīm vēl dažus nākamos gadus var sagādāt grūtības. Turklāt dažās dalībvalstīs tiek importēti NOP saturoši atkritumi (piemēram, novecojuši pesticīdi vai kontaminētas iekārtas) nolūkā tos apglabāt un likvidēt. Šis imports tiek veikts atbilstīgi Stokholmas konvencijas noteikumiem un sekmē vispārēju NOP samazinājumu un pareizu apsaimniekošanu pasaulē.

Dažās dalībvalstīs joprojām ir tādu novecojušu pesticīdu krājumi, kas satur NOP vielas un ko atbilstīgi NOP regulai patlaban ir stingri aizliegts ražot, lietot un laist tirgū. Šie krājumi un citi atkritumi, kas sastāv no NOP vai ir ar tiem piesārņoti, ir atbilstoši jāapsaimnieko, lai tie tiktu apglabāti vidi saudzējošā veidā, tostarp ir jānosaka atbilstošas robežvērtības un atkritumu apstrādes darbības un tās jāpārskata. Šajā nolūkā Komisija pašlaik gatavo priekšlikumu par NOP regulas IV un V pielikuma grozīšanu.

2017. gadā veiktajā dalībvalstu aptaujā par atlikušajiem PHB krājumiem, kas vēl tiek lietoti dielektrisko iekārtu siltumpārneses fluīdos, tika konstatēts, ka ir atlikuši mazāk nekā 10 % no aplēstajiem 1990. gada krājumiem. Tomēr nedaudzās dalībvalstīs atlikušo vēl izmantoto krājumu apjoms ir daudz lielāks — aptuveni 50 % no 1990. gada atsauces vērtības. Stokholmas konvencijā ir paredzēts, ka PHB lietošana iekārtās ir pakāpeniski jāizbeidz līdz 2025. gadam, un pusēm ir noteikta prasība līdz 2028. gadam panākt, ka PHB saturoši šķidrumi, kas kļuvuši par atkritumiem, tiek apsaimniekoti vidi saudzējošā veidā.

Dokumenta **6. un 7. nodaļā** ir sniegta papildu informācija par citu tādu pienākumu izpildi, kas nav tieši attiecināmi uz sarakstā iekļautajām ķimikālijām. Šajās nodaļās ir norādīts, ka ar tehniskiem jautājumiem saistītas informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm un ar trešām

valstīm joprojām ir problemātiska un šī informācijas apmaiņa būtu jāuzlabo, lai labāk sekmētu NOP regulas īstenošanu.

Papildus tam 2019. gada rudenī notika SĪP projekta jaunākās redakcijas sabiedriskā apspriešana. Respondentu sniegtajās atbildēs bija redzamas gan plašas sabiedrības, gan ekspertu bažas. Respondenti jo īpaši vērsa uzmanību uz to, ka trūkst informācijas par dalībvalstīs un Savienībā notiekošajām darbībām, kas saistītas ar NOP (tostarp par to, kā viņi varētu sniegt savu ieguldījumu), un ka trūkst svarīgākajām ieinteresēto personu grupām pielāgotas informācijas par to, kādas ir ar NOP saistītās galvenās bažas un jautājumi. Respondenti no plašas sabiedrības vidus īpaši uzsvēra, ka vislielākās bažas viņiem rada informācija par novecojušiem pesticīdiem un pārtikas kontamināciju.

Saziņa ar sabiedrību un galvenajām ieinteresētajām personām ir galvenais mērķis vienai no 31 darbības, ar kurām iecerēts uzlabot Savienības pienākumu izpildi.

Savienība un dalībvalstis ar dažādiem instrumentiem sniedz ievērojamu tehnisku un finansiālu palīdzību, lai atbalstītu jaunattīstības valstis Stokholmas konvencijas īstenošanā.

6. VISPĀRĒJI SECINĀJUMI

Savienībā juridiskie pasākumi, kas attiecas uz NOP ražošanu, laišanu tirgū un lietošanu, kā arī juridiskie pasākumi tādu atkritumu apsaimniekošanas jomā, kas sastāv no NOP vai tos satur, ir pietiekami visaptveroši, lai izpildītu konvencijā un NOP protokolā noteiktos pienākumus.

Ir gūti lieli panākumi ceļā uz NOP izskaušanu. Ar dažiem nelieliem izņēmumiem ir aizliegta visu NOP vielu ražošana un lietošana. Svarīgs Savienības uzdevums ir izskaust NOP no atkritumu apsaimniekošanas cikla un atlikušajiem krājumiem, jo tie joprojām ir būtisks emisiju avots. Vislielākās problēmas pašlaik sagādā bromētie NOP, ko iepriekš izmantoja par liesmas slāpētājiem (*PBDE* un HBCDD), perfluorētas ķīmiskās vielas (*PFOA*, tās sāļi un saistītie savienojumi), novecojušu pesticīdu apsaimniekošana un dielektriskajās iekārtās izmantoto PHB lietošanas pakāpeniskās izbeigšanas procesa pabeigšana, kas jāpanāk, lai sasniegtu NOP regulā noteikto 2025. gada mērķi.

Ņemot vērā pienākumus, kas izriet no Stokholmas konvencijas, un situāciju Savienībā, īstenošanas plānā ir norādīta 31 darbība, kas jāveic, lai šos pienākumus izpildītu. Piecas darbības ir jaunas un galvenokārt attiecas uz nesen sarakstā iekļautajām ķīmiskajām vielām. 8 darbības tiek turpinātas (ir jau sāktas), savukārt 16 darbības jau bija iekļautas iepriekšējā īstenošanas plānā un joprojām tiek turpinātas, jo vēl nav pabeigtas vai joprojām ir aktuālas.

Netīši saražotu NOP nonākšana vidē vēl aizvien ir viens no svarīgākajiem Savienībā risināmajiem jautājumiem. Tāpēc vairākas darbības ir veltītas tādu atbilstošu pasākumu izstrādei, kuru mērķis būtu panākt NOP vielu emisiju turpmāku samazinājumu. Netīšu NOP veidošanās būtu jānovērš, izstrādājot procesus un tehnoloģijas, kas nepieļauj to rašanos; tas galvenokārt būtu jādara rūpnieciskās ražošanas jomā, taču būtu jāpievēršas arī mājsaimniecības avotiem, piemēram, difūziem incinerācijas avotiem. Joprojām ir jāveic papildu pētījumi un jāattīsta tehnoloģijas šajā jomā.

Visas dalībvalstis ir izveidojušas polihlorbifenilu (PHB) saturošu iekārtu inventāra sarakstu, kā arī sagatavojušas rīcības plānus šo iekārtu savākšanai un apglabāšanai. Informācija par PHB saturošo iekārtu pašreizējo apjomu liecina par to, ka daudzas dalībvalstis ir guvušas labus panākumus, taču dažām dalībvalstīm vēl ir jāpārvar noteiktas problēmas, un ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai sasniegtu Stokholmas konvencijā noteikto mērķi, t. i., līdz 2025. gadam pakāpeniski izbeigt PHB lietošanu.

Savienībā mēdza plaši izmantot bromētus NOP par liesmas slāpētājiem, jo īpaši *PBDE* un HBCDD, taču saskaņā ar NOP regulu *PBDE* un HBCDD lietošana nu ir aizliegta, un to lietošana tika pakāpeniski izbeigta pirms dažiem gadiem. Taču apstrādāto ražojumu kalpošanas ilguma dēļ rodas problēmas šīs vielas saturošu atkritummateriālu apsaimniekošanā. Ir gūti labi panākumi tādu paņēmienu izstrādē, ar kuriem tos identificē un nodala atkritumu plūsmās, tostarp arī sekretariāts ir sniedzis norādījumus šajā jautājumā. Taču ir jāturpina strādāt, lai palīdzētu atrisināt problēmas, ko rada bromēti NOP atkritumu plūsmā. Turklāt atšķirībā no apstrādātas plastmasas, kas tiek apsaimniekota noteiktā atkritumu plūsmā saskaņā ar Direktīvu 2012/19/ES par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA)[12], apstrādāti tekstilizstrādājumi nokļūst sadzīves atkritumu plūsmās, kurās šo problēmu, iespējams, tik ļoti neapzinās.

Savienībā ierobežotā daudzumā joprojām tiek ražota perfluoroktānsulfonskābe, tās sāļi un perfluoroktānsulfonilfluorīds (*PFOS*). *PFOS* izmantošana metalizācijas nozarē ir vienīgais atlikušais avots, no kura *PFOS* nonāk vidē paredzētā vielas izmantojuma rezultātā. Šim lietojumam jau ir izpētītas alternatīvas un aizstājējvielas, kas jāievieš, lai pilnīgi izbeigtu *PFOS* izmantošanu.

PFOA ir plaši izmantota Savienībā daudzos dažādos veidos, kas, iespējams, var radīt emisijas un būtiskas problēmas atkritumu apsaimniekošanā. Turklāt SĪP ir noteikts, ka, lai gan *PFOS* un *PFOA* ir iekļauti Stokholmas konvencijas un NOP regulas sarakstā, starptautiskā mērogā turpinās darbs saistībā ar citiem *PFAS* savienojumiem, tostarp Norvēģija ir ierosinājusi iekļaut Stokholmas konvencijā perfluorheksānsulfonskābi (*PFHxS*), un darbs šajā jomā turpinās arī Savienības līmenī. Tāpēc Savienības Ilgtspēju sekmējošajā ķimikāliju stratēģijā[13] ir iekļautas darbības *PFAS* jautājuma risināšanai Savienības un pasaules mērogā.

Visbeidzot, atbildes, kas saņemtas SĪP projekta sabiedriskajā apspriešanā, izgaismoja ar komunikāciju un iesaisti saistītas problēmas. Pašlaik Komisija un dalībvalstis vērtē, vai ir vajadzīga saskaņota rīcība — koordinētas informēšanas kampaņas Savienības līmenī — NOP jomā un kāda būtu šādas rīcības pievienotā vērtība, ņemot vērā Direktīvā 2003/4/EK[14] dalībvalstīm noteikto pienākumu izplatīt ar NOP saistītu vidisko informāciju. Ar NOP saistītas informācijas izplatīšana jau ir uzlabota, attīstot *ECHA* tīmekļa vietni par NOP un izveidojot Ķīmiskā monitoringa informācijas platformu (*IPCheM*). Tomēr ir vēl jāizpēta, kādā veidā informācija būtu jāizplata, lai palīdzētu ieinteresētajām personām to vieglāk sameklēt, jo īpaši par konkrētajā brīdī notiekošām ar NOP saistītām darbībām.

[12] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/19/ES (2012. gada 4. jūlijs) par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA) (OV L 197, 24.7.2012., 38. lpp.).

[13] COM(2020) 667 *final*.

[14] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/4/EK (2003. gada 28. janvāris) par vides informācijas pieejamību sabiedrībai un par Padomes Direktīvas 90/313/EEK atcelšanu (OV L 41, 14.2.2003., 26. lpp.).